

Dr sc. Ana Đanić Čeko*

Dr Tomislav Dagen**

Narcisa Vrbešić-Ravlić, mag. iur.***

PRAVNI ASPEKTI IMPLEMENTACIJE EUROPSKE POLITIKE VISOKOG OBRAZOVANJA U HRVATSKOM REGIONALNOM KONTEKSTU I NJEN UTJECAJ NA NACIONALNU SIGURNOST REPUBLIKE HRVATSKE

Pripadnost Republike Hrvatske zapadnoeuropskim civilizacijskim vrijednostima u formalnom smislu uključivala je i postupak prihvaćanja europske pravne stečevine (acquis communautaire), a što je za posljedicu imalo harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva i prihvaćanje širokog spektra pravnih pravila kojima su regulirana sva područja ljudskog djelovanja. Stoga je predmet istraživanja usmjeren na analizu u kojoj su mjeri akti europskog pravnog prostora koji uređuju pitanje visokog obrazovanja utjecali na razvoj istog u Republici Hrvatskoj, konkretno visokog obrazovanja na hrvatskom istoku. Jesu li za razvoj visokog obrazovanja u regionalnom smislu primarni utjecaj imali nacionalni zakonski okviri koji uređuju područje znanosti i visokog obrazovanja i samim time razvoj sveučilišta. Putem analize važećih zakonskih normi utvrdit će se odnos s izvorima proizašlim iz europskog javnog prava i europske politike visokog obrazovanja i u kojoj mjeri su isti utjecali na nacionalni pravni okvir kojim se uređuje sustav visokog obrazovanja, znanosti i razvoja sveučilišta. Isto tako, kako je navedeni odnos mogao utjecati na nacionalnu sigurnost Republike Hrvatske.

* Koautorica je docent na katedri za upravno pravo i znanost Pravnog fakulteta Osijek, Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, adjanic@pravos.hr (Republika Hrvatska)

** Koautor je šef odsjeka/tajnik na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, tomislav.dagen@uaos.hr (Republika Hrvatska)

*** Koautorica je tajnica na Filozofskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, nvrbesicravlic@ffos.hr (Republika Hrvatska)

Ključne reči: *Europska politika visokog obrazovanja. – Zakon o znanstvenoj djelatnosti visokom obrazovanju. – Nacionalna sigurnost. – Visoko obrazovanje. – Znanost.*

1. UVODNE NAPOMENE

Pripadnost Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: RH) zapadnoeuropskim asocijacijama, kao politička *agenda* suvremenog hrvatskog političkog obzorja s kraja 20. stoljeća, osim političke platforme i želje pripadnosti Europskoj uniji (u daljnjem tekstu: EU), uključivalo je postepenost inkorporacije europskog pravnog prostora i pravnih implantata u nacionalno zakonodavstvo – nacionalni pravni okvir. Takvi postupci hrvatske zakonodavne i izvršne vlasti početi će pokazivati implementaciju političke i pravne ozbiljnosti u namjeri pripadnosti europskom političkom korpusu, a što će u konačnici rezultirati ne samo ispunjenošću formalnih uvjeta pristupu i punopravnom članstvu EU, već i pripadnošću pravnom/zakonodavnom okviru europske političke obitelji. U tom smislu, kao predmet istraživanja u ovom radu postavljamo pitanje implementacije hrvatske političke *agende* postupku pristupa EU-i, konkretno implementacije europske politike visokog obrazovanja na RH i u kojoj mjeri je ista utjecala u odnosu na nacionalni pravni okvir. Također utvrđivat će se je li europska politika visokog obrazovanja utjecala na regionalni razvoj visokog obrazovanja i samog Sveučilišta na hrvatskom istoku te koliko su uopće utjecale odredbe iz europske politike visokog obrazovanja na sigurnosne politike RH u regionalnom kontekstu. Stoga kako bismo mogli ustvrditi povezanost implementacije europske politike visokog obrazovanja u kontekstu hrvatskog visokoobrazovnog sustava na sigurnosne politike (nacionalnu sigurnost) u regionalnom značenju, prvenstveno odgovor takve premise moramo sagledati činjenicu načela supsidijarnosti i same njene pravne dosege u kontekstu pitanja razvoja visokog obrazovanja.¹ U skladu s

1 Čl. 5 st. 3 Ugovora o Europskoj uniji propisano (2016/C 202/01) je: „Na temelju načela supsidijarnosti, u područjima koja nisu u njezinoj isključivoj nadležnosti, Unija djeluje samo ako i u mjeri u kojoj ciljeve predloženog djelovanja države članice ne mogu dostatno ostvariti na središnjoj, regionalnoj ili lokalnoj razini, nego se zbog opsega ili učinka predloženog djelovanja oni na bolji način mogu ostvariti na razini Unije.“ Više o samom sadržaju Ugovora i načelu supsidijarnosti vid. u Ugovoru o Europskoj uniji (2016/C 202/01), <https://>

načelom supsidijarnosti o politikama visokog obrazovanja odlučuje se na razini pojedinačnih država članica EU, čime jasno možemo odrediti smjernice istraživanja i ovog rada.

2. EUROPSKA POLITIKA VISOKOG OBRAZOVANJA – PRAVNI I DRUGI AKTI KOJI ĆE SE IMPLEMENTIRATI U HRVATSKOM VISOKOOBRAZOVNOM KONTEKSTU

2.1. *Pravni temelji europske politike visokog obrazovanja*

Utjecaj politike EU na visoko obrazovanje kroz harmonizaciju zakonskih propisa za sve članice EU bitno je odredio i temelje visokog obrazovanja u RH. Upravo se spomenuto načelo supsidijarnosti prije svega može navesti kao temelj koji osigurava potporu EU u primjeni, koordinaciji i stalnim reformama u smislu poboljšanja zakonskih i podzakonskih normi koje određuju planirani pravac razvoja i harmonizacije visokog obrazovanja svih članica EU.²

Institucije EU poštuju načela supsidijarnosti i proporcionalnosti, a osobito kada države članice svoje nadležnosti ne izvršavaju na način ili u mjeri u kojoj ih EU ne izvršava ili ih je prestala izvršavati. Time je nadležnost EU-e ograničena na koordinaciju djelovanja određenih područja u državama članicama te EU ne može usklađivati nacionalne zakonodavne propise. Tu se države članice nalaze na prekretnici usvajanja potpisanih deklaracija i zakonskih normi EU koje harmonizacijom propisa trebaju implementirati u svoje zakonodavstvo. Pri tome im se osigurava i dovoljna sloboda djelovanja po tim pitanjima, a među ostalima svakako je na posebnom mjestu i područje visokog obrazovanja.³

europa.eu/europeanunion/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A12016ME%2FTXT>, 21. kolovoz 2019.

2 Upravo o pitanju visokog obrazovanja na razini Europske unije, pogledaj više u Kratkom vodiču o Europskoj uniji 2019. na mrežnoj stranici Parlamenta Europske unije, <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/140/visoko-obrazovana>, 22. kolovoz 2019.

3 B. Klaus-Dieter, *Abeceda prava Europske unije*, Luksemburg 2011, 39–40.

Problematika implementiranja i primjene europske politike visokog obrazovanja vrlo je složen proces koji od samih početaka do danas prolazi mnoge faze i reforme kako u samoj EU odnosno njezinim tijelima, tako i na nacionalnoj razini koja je onda nužno vezana i za lokalno određenje. Navedenim promjenama kroz harmonizaciju propisa i implementaciju u naše zakonodavstvo, odnosno europeizaciju visokog obrazovanja RH je prošla i još prolazi mnoge korijenite promjene u svim fazama, ali i načinima primjene normi europskog prava.

Iako u procesu postupka razvoja europske dimenzije nikako ne možemo izbjeći same temelje – Bolonjsku deklaraciju i Lisabonsku strategiju, neosporno je da su sami začeci razvoja i prepoznatljivosti važnosti obrazovanja pa samim time i visokog obrazovanja utemeljeni u dokumentu poznatom kao Jannereport. To je jedan od prvih dokumenata Europske komisije koji se ozbiljno odredio u smislu pozicioniranja obrazovnih politika u okviru Europske zajednice.⁴ Prvi puta je jasno postavljena teza da se koncept europske obrazovne politike treba implementirati u obrazovni sustav koji zaslužuje zauzeti jedno od značajnih mjesta u stvaranju EU kao takve.⁵ Svakako treba spomenuti i vrlo važan dokument koji je poznat pod nazivom Ugovor iz Maastrichta, a koji je potpisan 1992. godine te je stupio na snagu 1. studenog 1993. Ugovor iz Maastrichta pod pravim nazivom Ugovor o Europskoj uniji u svom članku 126 navodi da su ciljevi Europske zajednice; razvoj europske dimenzije u obrazovanju, popularizaciji jezika država članica, poticanje mobilnosti te učenja na daljinu kao osnove iz kojih će se postaviti ciljevi Bolonjske deklaracije te razvoj visokog obrazovanja kao ujednačeno kvalitetnog i konkurentnog dijela svake države članice u socijalnom, gospodarskom i geopolitičkom pogledu.⁶ Glede povećanja kvalitete i učinkovitosti obrazovanja opisano je u čl. 165 st. 2 Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije (2016/C 202/01) gdje se posebice nabrajaju ciljevi od osobite važnosti za razvoj visokog obrazovanja.⁷

4 M. Ledić, M. Turk, „Izazovi europske dimenzije u obrazovanju: pristupi i implementacija u nacionalnom kontekstu“, *Pedagogija i kultura: teorijsko-metodološka određenja pedagojske znanosti* (ur. A. Klapan i N. Hrvatić), Zagreb 2012, 260–271.

5 *Ibid.*

6 Vid. fn. 4.

7 Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A12016ME%2FTXT>, 16. kolovoz 2019.

„Čl. 165 (bivši članak 149. UEZ-a)

2. Ciljevi su djelovanja Unije:

- razvoj europske dimenzije u obrazovanju, osobito nastavom i popularizacijom jezika država članica,
- poticanje mobilnosti studenata i nastavnika, između ostalog, poticanjem akademskog priznavanja istovrijednosti diploma i trajanja studija,
- promicanje suradnje između obrazovnih ustanova,
- razvoj razmjene informacija i iskustava u vezi s pitanjima koja su zajednička obrazovnim sustavima država članica,
- poticanje razvoja razmjene mladih i razmjene društveno-pedagoških radnika te poticanje sudjelovanja mladih u demokratskom životu Europe,
- poticanje razvoja obrazovanja na daljinu.“

Realizacija i mogućnost funkcioniranja visokog obrazovanja prema zadanim ciljevima nije problem koji je moguće riješiti jednostavno i proces je koji mora stalno biti promatran, evaluiran i unapređivan. Stoga Strategija Europa 2020. (COM(2010)2020) ciljeve naziva i temelji ih na „pametnom“, „održivom“ i „uključivom“ rastu koji treba rezultirati učinkovitijim ulaganjem u obrazovanje.⁸

Također, proces razvoja stalno se unapređuje te je Komisija u svibnju 2019. objavila dokument pod nazivom „Izgradnja snažnije Europe: uloga politika u području mladih, obrazovanja i kulture“ (COM(2018)0268) gdje se pojavljuju pojačani zahtjevi odnosno ciljevi:⁹

- ojačani program Erasmus+,
- osnivanje najmanje 20 europskih sveučilišta do 2024., čime bi se trebalo pridonijeti pojavi europskih diploma koje bi se priznavale u cijeloj Europi,
- uvođenje europske studentske iskaznice kojom bi se olakšala mobilnost,
- prijedlog preporuke Vijeća o promicanju automatskog uzajamnog priznavanja diploma visokog i višeg sekundarnog

8 Kratki vodič o Europskoj uniji – 2019, www.europarl.europa.eu/factsheets/hr, 16. kolovoz 2019.

9 *Ibid.*

obrazovanja te ishoda razdoblja školovanja u inozemstvu (COM(2018)0270).

Poticanjem ponuđenih mogućnosti kroz razvoj raznih vrsta mobilnosti, a prije svega programa Erasmus+ te snažnije i jače poticaje za učenjem stranih jezika moguće je otvoriti vrata prema Europi. Time bi se ojačala konkurentnost visokog obrazovanja, a sama mobilnost lako bi donijela i međunarodne sporazume koji bi doprinijeli znanstvenoj prepoznatljivosti i vidljivosti. U okviru aktivnosti Marie Skłodowska-Curie (MSCA) kao okvirnog programa EU-e za istraživanje, usko vezano za visoko obrazovanje, bespovratnim se sredstvima potiče transnacionalna, međusektorska i interdisciplinarna mobilnost.¹⁰

Nadalje tijekom godina razvijala se svijest u potrebi stvaranja EU-e kao zajednice koja je sposobna razviti i održavati ne samo europsko nego i svjetsko gospodarstvo temeljeći ga na održivom ekonomskom rastu s više radnih mjesta i većom socijalnom kohezijom.¹¹ To je rezultiralo stvaranjem Lisabonske strategije kao dokumentu koji između ostaloga ukazuje na potrebu razvoja i realne primjene europske dimenzije u svim razinama obrazovanja. Tijekom svih razvojnih dokumenata izvješća poticana je strategija razvoja obrazovanja na nacionalnim razinama kroz harmonizaciju propisa i implementaciju ciljeva u obrazovne sustave na način kojim bi se kroz nacionalne propise i autonomije sveučilišta primijenili ciljevi postavljeni kao platforma obrazovne politike EU.¹²

Proces koji je započet i temelji se na načelima Bolonjskog procesa vrlo je složen, jer osim nužnih zakonskih i podzakonskih promjena, postavio se problem osiguravanja kvalitete visokog obrazovanja te stalnim evaluacijama i reakreditacijama.¹³ Bolonjski proces formalno je pokrenut i započeo prihvaćanjem Deklaracije o europskom prostoru visokog obrazovanja 1999. godine koja se dalje naziva Bolonjska deklaracija u kojoj se kao jedan od najvažnijih ciljeva navodi razvoj Europskog prostora visokog obrazovanja usporedo sa sličnim projektom stvaranja Europskog prostora istraživanja i inovacija.¹⁴ Nakon stupanja na snagu

10 *Ibid.*, 4.

11 M. Ledić, M. Turk, *op. cit.* fn.7, 6.

12 *Ibid.*, 7.

13 L. Vlasceanu, L. Grünberg, D. Parlea, „Visoko obrazovanje: Osiguranje kvalitete i akreditacija“, *Rječnik temeljnih pojmova i definicija*, Zagreb 2005, 10.

14 *Ibid.*

Bolonjske deklaracije dolazi do razvoja cijelog niza strategija i akcijskih planova koji trebaju dovesti do realizacije zajedničkog europskog prostora visokog obrazovanja. Dakle, sama Deklaracija dovela je do ideje o stvaranju Europskog prostora visoke naobrazbe EHEA (*European Higher Education Area*) koja je i kod nas i u ostalim zemljama EU poznatija kao Bolonjski proces.¹⁵ EHEA je jedinstvena institucija koja se bavi problematikom i razvojem visokog obrazovanja kao rezultatom primjene europske visokoobrazovne politike u 48 zemalja različitih političkih, kulturnih i što je najvažnije akademskih temelja. Kao najvažniji cilj postavljena je internacionalizacija i mobilnost znanja u visokom obrazovanju kako na globalnoj tako i na lokalnim mikrorazinama.¹⁶

Ciljevi koje je postavila Bolonjska deklaracija dio su i političkih ciljeva kako bi se kroz efikasno, jedinstveno i mobilno visoko obrazovanje koje karakterizira jednaka kvaliteta i dostupnost visokog obrazovanja, stvorila sinergija EU odnosno njenih članica, stvarajući time društvo znanja. Ovakvo društvo reflektira se i izvan EU kao otvoreni prostor kvalitetnijeg visokog obrazovanja, no svakako utječe i na regionalni prostor unutar same države članice EU. Time se otvara pitanje jesu li uvjeti i zahtjevi zadanih normi u skladu sa socijalnim, demografskim i sigurnosnim pitanjem, odnosno može li svaka država članica, a u ovom kontekstu, čak i pojedina regija, pratiti zadanu kvalitetu koji bi rezultirali očekivanim ishodima.

Visoko obrazovanje prije Bolonjskog procesa nije promatrano kroz diskurs koji zahtijeva konkurentnost znanja, a time i konkurentnost i razvoj gospodarstva i ukupne ekonomije, stoga je nedvojbeno da politika visokog obrazovanja EU i njezini akti mogu utjecati na demografsko, sigurnosno (nacionalnu sigurnosti) i ekonomsko značenje pojedine države članice, a usko gledano i na razvoj visokog obrazovanja u regionalnom kontekstu.

15 M. Polić Bobić, *Prvi koraci u Bolonjskom procesu*, Tempus Project SCM-C005Z04–2004, Tempus Cro4Bologna, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb 2005, 9.

16 Više o europskom prostoru visokog obrazovanja i bolonjskom procesu vid. na mrežnoj stranici <http://eha.info/>, 17. kolovoz 2019.

2.2. Visoko obrazovanje u hrvatskom pravnom okviru – utjecaj na razvoj visokog obrazovanja u regionalnom kontekstu

RH je potpisala Bolonjsku deklaraciju na Ministarskoj konferenciji u Pragu 2001. godine. Pristupom RH Bolonjskom procesu 2001. godine pokrenule se su reforme visokog obrazovanja i time je visoko obrazovanje Republike Hrvatske postalo dijelom Europskoga prostora visokog obrazovanja. Bolonjski proces realizira se kroz niz deklaracija i priopćenja koje donose ministri na zajedničkim sastancima/konferencijama kao što su: 1998. – Sorbonne Declaration, 1999. – Bologna Declaration, 2001. – Prague Communiqué, 2003. – Berlin Communiqué, 2005. – Bergen Communiqué, 2007. – London Communiqué, 2009. Leuven/Louvain-la-Neuve Communiqué, 2010. – Budapest/Vienna Declaration, 2012. – Bucharest Communiqué, 2015. – Yerevan Communiqué, 2018. – Paris Communiqué.¹⁷

Potpisivanjem Bolonjske deklaracije RH preuzela je i obvezu harmonizacije sustava visokog obrazovanja u skladu s Deklaracijom.¹⁸ Provedba Bolonjskog procesa podložna je kontinuiranom monitoringu koji obavlja Bologna Follow-up Group (BFUG) u kojem i RH ima svoga predstavnika, te istostalnim monitoring i proaktivnim mjerama kroz određene tematske grupe pokušava postići veću učinkovitost ciljeva. Svjesni da su veliki izazovi socijalnih i političkih promjena doveli u pitanje prvotne ciljeve, napokon se počinju ozbiljno prepoznavati prepreke koje vode do njihove realizacije.¹⁹ Od akademske 2005./2006. godine svi sveučilišni studiji u RH djeluju sukladno zahtjevima Bolonjskog procesa odnosno usklađeni su u svim segmentima propisanim ciljevima.²⁰ No iako su od tada generacije studenata na svim razinama završile studije prema Bolonjskom procesu, ne možemo govoriti o kvaliteti dosadašnje primjene Bolonjskog procesa i njegova učinka samo kroz primjenu na zakonodavstvo.

17 *Ibid.*

18 T. Baldigara, „Croatian Higher Education on Communicational Path of Approaching European Higher Education System“, *Informator* 45/2012, 53–67.

19 Federal Ministry Education, Science and Research, BFUG, Work Plan 2018–2020, *BFUG_AU_CH_63_7Work Plan*, 27. kolovoz 2019.

20 O studijskim programima više na mrežnoj stranici Ministarstva znanosti i obrazovanje Republike Hrvatske, <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/visoko-obrazovanje/razvoj-visokog-obrazovanja/157>, 20. kolovoz 2019.

Kao iznimno značajnu dimenziju procesa europeizacije visokog obrazovanja treba spomenuti njezin utjecaj na vrlo važan aspekt koji je koliko ekonomske i političke prirode, ali svakako i u ovom trenutku aktualnog negativnog demografskog trenutka. Neupitno je da je primjena i implementacija Bolonjskog procesa doprinijela konkurentnosti znanja, no svakako se treba upitati je li primjena realizirana do kraja i u svim segmentima. Problem je ovo s kojim se ne sreću samo članice EU-e-zemlje u tranziciji, nego i bitno naprednije članice koje nisu imale tranziciju, pa i ratno stanje kao otežavajuće okolnosti u usporedbi s RH, konkretno pojedinim područjima RH kao što je istočna Hrvatska. U tome je smislu primjena propisa, koja bi dovela do bolje kvalitete i prepoznatljivosti visokog obrazovanja, od osobite važnosti za razvoj u svakom smislu.

Ciljevi koje je postavila Bolonjska deklaracija u svakom bi pogledu mogli zaustaviti negativan trend demografskog izumiranja istoka, visoko obrazovanje učiniti privlačnim i poželjnim te time osigurati ne samo ostanak kvalitetnog visokoobrazovanog ljudskog potencijala, nego i poželjno okružje za mobilnost. Kroz ostvarene ciljeve, jako gospodarstvo, konkurentno visoko obrazovanje i sve ostale vertikalne i horizontalne dimenzije obrazovanja, visokog obrazovanja, nacionalni odnosno regionalni i lokalni ciljevi mogli bi rezultirati očekivanom kvalitetom.

U svim dokumentima od važnosti za razvoj visokog obrazovanja (Sorbonska deklaracija 1998, Praško 2001, Berlinsko 2003, Bergensko 2005, Londonsko 2007, Leuvensko 2009. priopćenje, Bukureško priopćenje 2012, Erevansko priopćenje 2015) spominje se tako kao vrlo važan dio socijalna dimenzija u visokom obrazovanju, jer kao takva utječe na razvoj javnih politika koje za cilj imaju osiguravanje što većeg, boljeg i kvalitetnijeg pristupa visokom obrazovanju za sve dobne skupine te za sve podzastupljene i ranjive skupine. Time je jasno da povećanjem kvalitete i mogućnosti studiranja dolazimo da kvalitete visokog obrazovanja koja treba biti omogućena svima i u svakom području.²¹

Strategija EU je da se unutar članica razvijaju nacionalne politike visokog obrazovanja kroz dostupnost i pristupačnost. Kao takva postala je i strategija hrvatskog obrazovnog dokumenta pod nazivom:

21 Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Nacionalni plan za unapređenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj 2019–2021, Zagreb 2019, 7.

„Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije“²² gdje se među glavnim ciljevima koji govore o visokom obrazovanju navodi: „...dostupnost visokog obrazovanja svima u skladu s osobnim sposobnostima.“²³ Time se činjenica da je svaka država članica EU odgovorna za svoj sustav obrazovanja dokazana u praksi, a da se i uz implementaciju europskih normi poštuje nacionalni identitet država članica.²⁴ Potrebno je pronaći načine i mogućnosti kako visoko obrazovanje RH (posebice istoka RH) učiniti dostupnim i konkurentnim u svim socijalnim dimenzijama, a to podrazumijeva socijalnu sigurnost, sigurnost zapošljavanja, konkurencije te sigurnost u gospodarskom, političkom i demografskom smislu.²⁵

Slijedom navedenoga, a potpisom zemalja koje su prihvatile Bolonjsku deklaraciju, pretpostavlja se provođenje sljedećih mjera koja i određuju trenutak održivosti kvalitete visokog obrazovanja:

1. Prihvatanje sustava lako prepoznatljivih i usporedivih stupnjeva te uvođenje dodatka diplomu u svrhu promicanja zapošljavanja na međunarodnoj razini
2. Prihvatanje sustava naobrazbe koji se temelji na dva ciklusa: preddiplomskom i diplomskom
3. Uvođenje bodovnog sustava ECTS (*European Credit Transfer System* – Europski sustav prijenosa bodova) koji omogućuje studentsku mobilnost
4. Promicanje mobilnosti za studente, nastavno i nenastavno osoblje u drugim državama
5. Promicanje europske suradnje kroz brigu za kvalitetu visokog obrazovanja s ciljem usporedivih kriterija
6. Promicanje tzv. europske dimenzije, suradnje, mobilnosti te integriranim studijima.²⁶

Svaki od navedenih elemenata prati se kroz grupe za praćenje i reforme, a u RH kroz Izvješće članova hrvatske nacionalne skupine za praćenje bolonjskog procesa.²⁷ Harmonizacija nacionalnih propisa

22 Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, *Narodne novine*, br. 124/14.

23 Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Nacionalni plan za unapređenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj 2019–2021, Zagreb 2019, 7.

24 B. Klaus-Dieter, *op. cit.* fn. 6, 24.

25 *Ibid.*

26 M. Polić Bobić, *op. cit.* fn. 18, 10.

27 *Ibid.*, 11.

s propisima i uputama europske politike visokog obrazovanja ostavila je zakonodavni okvir zemalja članica EU-e otvorenim za autonomiju te nacionalnu, pa i regionalnu primjenu europske politike visokog obrazovanja. Iako je jedan od ciljeva bolonjske deklaracije integracija sveučilišta, do sada su u RH samo tri takva Sveučilišta (Sveučilište u Dubrovniku, Sveučilište u Puli i Sveučilište u Zadru).²⁸

Ostala hrvatska sveučilišta nisu formalno-pravno „integrirana“, no njihova je autonomija određena funkcionalnom integracijom iako i oni imaju kao znanstveno-nastavne, umjetničko-nastavne i nastavne sastavnice fakultete, akademije i sveučilišne odjele te sveučilišne centre koji provode izvođenje pojedinih studija. Samo određenje statusa i osnove funkcioniranja rada te izvođenje studija sveučilišta određeno su Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju – ZZDVO²⁹ te statutima sveučilišta.

Evidentno da je, od donošenja 2003. godine, ZZDVO prošao brojne izmjene i dopune u kojima visoko obrazovanje prolazi proces provođenja bolonjskog procesa. Pri tome se tijekom primjene uviđaju potrebe za poboljšanjem svih segmenata visokog obrazovanja koje prate smjernice i preporuke Europskog prostora visoke naobrazbe odnosno EHEA-e (*European Higher Education Area*). Čl. 2 ZZDVO-a navodi elementarnu premisu primjene europske politike visokog obrazovanja uz poštivanje nacionalne autonomije i identiteta te temeljnih ljudskih prava i sloboda:

„Čl. 2

(1) Znanstvena djelatnost i visoko obrazovanje predstavljaju djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku i sastavni su dio međunarodnog, posebno europskoga, znanstvenoga, umjetničkog i obrazovnog prostora.

(2) Znanstvena djelatnost se temelji na:

- slobodi i autonomiji stvaralaštva,
- etičnosti znanstvenika,
- javnosti rada,
- povezanosti sa sustavom obrazovanja,

28 Dostupno na: <https://www.azvo.hr/hr/preglednik>, 28. kolovoz 2019.

29 ZZDVO, *Narodne novine*, br. 123/03, 198/0, 105/04, 2/07 – Odluka USRH 174/04, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14 – Odluka USRH i 60/15 – Odluka USRH i 131/17.

- međunarodnim mjerilima kvalitete,
 - poticanju i uvažavanju specifičnosti nacionalnih sadržaja i
 - zaštiti intelektualnog vlasništva.
- (3) Visoko obrazovanje se temelji i na:
- akademskim slobodama, akademskoj samoupravi i autonomiji sveučilišta,
 - otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici,
 - nedjeljivosti sveučilišnoga nastavnog rada i znanstvenog istraživanja, odnosno umjetničkog stvaralaštva,
 - uzajamnosti i partnerstvu pripadnika akademske zajednice,
 - europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji te usklađivanju s europskim sustavom visokog obrazovanja,
 - poštivanju i afirmaciji ljudskih prava,
 - jedinstvu stručnog i obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za specifična stručna znanja i vještine,
 - konceptu cjeloživotnog obrazovanja,
 - povezanosti s predtercijarnim obrazovanjem te
 - interakciji s društvenom zajednicom i obvezi sveučilišta, veleučilišta, visokih škola i javnih znanstvenih instituta da razviju društvenu odgovornost studenata i drugih članova akademske i znanstvene zajednice.“

Slijedom navedene odredbe razvidno je da je visoko obrazovanje usmjereno harmonizaciji i implementaciji na nacionalnoj zakonodavnoj razini, uz poštovanje svih akademskih prava i sloboda, poticanje obrazovanja i autonomije no bez posebnog osvrta na regionalni identitet. Temeljno je primijetiti da je europska politika visokog obrazovanja u dovoljnoj mjeri ostavila prostora nacionalnom zakonodavstvu da odredi načine i mogućnosti odnosno potrebe kreiranja i izvođenja studijskih programa, samim time razvoja visokog obrazovanja u nacionalnom i regionalnom smislu. Time je ostvarena i osigurana zaštita ljudskih prava u svom najširem smislu, ali i u najužem smislu odnosno pravu na kreiranje nacionalne politike visokog obrazovanja utemeljenoj na ciljevima Bolonjske deklaracije, jer se politika EU-e temelji na promicanju i zaštiti ljudskih prava, demokracije i vladavine prava. U prilog navedenome govori i činjenica da sve studijske programe koji se izvode na sastavnicama pojedinog sveučilišta u RH donose sama

sveučilišta uz snažnu potporu i povezanost s Ministarstvom znanosti i obrazovanja te Agencijom za znanost i visoko obrazovanje.³⁰ Stoga, Istok RH u smislu visokog obrazovanja obilježen je snažnim razvojem Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku (u daljnjem tekstu: Sveučilište) koje je sveučilište mješovitog tipa³¹ i u svom ustroju ima fakultete, akademiju, odjele i druge sastavnice, odnosno znanstveno-nastavne, umjetničko-nastavne, nastavne, znanstveno-istraživačke i druge sastavnice odnosno posebne sastavnice Sveučilišta (ustanove, podružnice).³² Takav ustroj, djelovanje i poslovanje Sveučilišta utemeljeno je na statutarnim odredbama, a u skladu sa ZZDVO-om.³³ Nadalje, a kako bi se mogla dokazati da postoji inkorporiranost europske politike visokog obrazovanja u nacionalno zakonodavstvo i autonomne akt pojedinih Sveučilišta, valjalo bi vidjeti da je čl. 125, st. 4 i 5 Statuta Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku utvrđeno³⁴:

„(4) Sveučilišni i stručni studiji usklađuju se s onima u europskom obrazovnom prostoru, uz uvažavanje pozitivnih iskustava drugih visokoškolskih ustanova.

(5) Studiji iz stavka 1. Ovoga članka³⁵ moraju biti u skladu s europskim sustavom stjecanja i prijenosa bodova (u daljnjem tekstu: ECTS) po kojem se jednom godinom studija u punom nastavnom opterećenju u pravilu stječe najmanje 60 ECTS bodova.“

Autonomija, integrativna funkcija te postupak implementacije, koju ZZDVO i europski propisi o visokom obrazovanju dopuštaju, nameću činjenicu da nacionalno zakonodavstvu daje pravni okvir utjecaja na regionalni visokoobrazovni identitet, s time da najveći naglasak na razvoj Sveučilišta ipak dolazi od strane samog Sveučilišta koji vlastitim pravnim aktima kreira politiku razvoja visokog obrazovanja u regionalnom smislu. Sveučilište kroz svoje akte daje poticaj napretku, stalnom razvoju i rastu novih studijskih programa prilagođenih društvu znanja te socijalnim i gospodarskim potrebama, potičuću rast

30 Čl. 8 st. 1 podst. 2 Statuta Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, srpanj 2019, propisano je da je djelatnost Sveučilišta – ustrojavanje i izvođenje sveučilišnih preddiplomskih, integriranih preddiplomskih i diplomskih, diplomskih i poslijediplomskih studija te stručnih studija.

31 Strategija Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku 2011–2020, 10.

32 Čl. 2 Statuta Sveučilišta Josipa Juraja u Osijeku, 1–2.

33 Čl. 1 Statuta Sveučilišta Josipa Juraja u Osijeku, 1.

34 *Ibid.*, 50.

35 *Ibid.*

i razvoj regionalnog visokog obrazovanja. Na temelju Odluke Senata Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, Sveučilište podnosi zahtjev za upis studijskog programa u Upisnik studijskih programa koje vodi Ministarstvo znanosti i obrazovanja.³⁶

Uvažavajući europske politike i smjernice visokog obrazovanja svaki tako doneseni studijski program prati i primjenjuje bolonjski proces no na regionalnoj razini uz autonomiju donošenja pravnih akata. Tako se Pravilnikom o studijima i studiranju na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku iz 2015 u čl. 11, st. 2 navodi sljedeće:

„Pri utvrđivanju studijskog programa Sveučilište, znanstveno-nastavne/umjetničko-nastavne i nastavne sastavnice Sveučilišta ovlaštene za ustroj studija trebaju se osobito brinuti da studij bude:

- na razini najnovijih znanstvenih spoznaja i na njima temeljenih vještina,
- usklađen sa strateškim dokumentom mreže visokih učilišta,
- usklađen s nacionalnim prioritetima i potrebama profesionalnog sektora i
- usporediv s programima u zemljama Europske unije.“

Vertikala zakonodavnog okvira RH u području znanosti i visokog obrazovanja, a koja se primjenjuju u zajedničkom radu sveučilišta, Ministarstva znanosti i obrazovanja i Agencije za znanost i visoko obrazovanje može se predstaviti kroz zakone kako slijedi te na temelju njih donesenih podzakonskih akata.³⁷

1. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (*Narodne novine*, br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15)
2. Uredba o dopuni Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (*Narodne novine*, br. 131/2017)
3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (*Narodne novine*, br. 94/2013, 22.7.2013.)
4. Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (*Narodne novine*, br. 45/09)

36 Pravilnik o studijima i studiranju na Sveučilištu Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, srpanj 2015, 7.

37 Dostupno na: <https://www.azvo.hr/hr/o-nama/propisi>, 28. kolovoz 2019.

5. Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija (*Narodne novine* br.158/2003, 198/2003, 138/2006 i 045/2011).
6. Zakon o potvrđivanju Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u području Europe (*Narodne novine*, br. 9/02, 15/02)
7. Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju (*Narodne novine*, br. 107/07)
8. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju (*Narodne novine*, br. 118/12)
9. Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (*Narodne novine*, br. 22/13, 41/16, 64/18)
10. Zakon o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija (*Narodne novine*, br. 82/15).
11. Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja (*Narodne novine*, br. 28/17)
12. Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja (*Narodne novine*, br. 84/05, 100/06, 138/06, 42/07, 120/07, 71/2010, 116/2010, 38/11 – pročišćeni tekst)
13. Pravilnik o ustroju i načinu rada područnih vijeća i matičnih odbora (*Narodne novine*, br. 47/17)
14. Pravilnik o sadržaju dopusnice, te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskih programa i reakreditaciju visokih učilišta (*Narodne novine*, br. 24/10)
15. Pravilnik o uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti, uvjetima za reakreditaciju znanstvenih organizacija i sadržaju dopusnice (*Narodne novine*, br. 83/2010).
16. Pravilnik o uvjetima i postupku za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti (*Narodne novine*, br. 97/07)
17. Pravilnik o vrednovanju znanstvenih organizacija (*Narodne novine*, br. 39/05, 104/08)
18. Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (*Narodne novine*, br. 118/09)
19. Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama – neslužbeni pročišćeni tekst

20. Pravilnik o ustroju i načinu rada područnih vijeća i matičnih odbora (*Narodne novine*, br. 28/17)
21. Pravilnik o ustroju i načinu rada područnih vijeća i matičnih odbora (*Narodne novine*, br. 76/05, 113/05 – Odluka USRH, 118/05, 55/09, 38/10, 40/11, 123/12, 32/13 i 34/13)
22. Pravilnik o sadržaju, načinu i postupku popunjavanja Nacionalne baze podataka o reguliranim profesijama
23. Priručnik za korisnike Baze podataka o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija u Republici Hrvatskoj
24. Pravila o uvjetima, postupku prijave, provedbi ispita za upis i rangiranju kandidata na studijske programe
25. Pravilnik o polaganju državne mature
26. Pravilnik o studentskoj ispravi
27. Pravila o uvjetima za upis na diplomatske studijske programe

Međunarodni propisi:

1. Europski standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete
2. Europski pristup osiguravanju kvalitete združenih studija.

Kroz navedeni popis zakonskih i podzakonskih akata nacionalne razine moguće je vidjeti u kolikoj mjeri je RH prihvatila smjernice europske politike visokog obrazovanja, kao i politiku visokog obrazovanja inkorporirala u nacionalni pravni okvir, ali isto tako ostala unutar potreba nacionalnih i regionalnih zahtjeva izgradnje visokog obrazovanja. Takvim pristupom i nacionalnim pravnim okvirom nameće se činjenica da europska politika visokog obrazovanja nedvojbeno nema primarni utjecaj na razvoj sustava znanosti i visokog obrazovanju regionalnom kontekstu. Nadalje, iako se nacionalni ciljevi visokog obrazovanja izrazitije prilagođavaju europskim ciljevima,³⁸ primarni utjecaj na razvoj visokog obrazovanja u RH kroz sveučilišta (regionalni pristup) i njihove sastavnice ima nacionalni pravni okvir i autonomni akti pojedinog sveučilišta.

38 T. Žiljak, „Dvije faze obrazovne politike u Hrvatskoj nakon 1990. godine“, *Andragoški glasnik* 1/2013, 17.

3. PRAVNI ASPEKTI VISOKOG OBRAZOVANJA U ZNAČENJU NACIONALNE SIGURNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE

U smislu sveobuhvatnog poimanja (uključujući i pravno definiranje nacionalne sigurnosti) povezanosti visokog obrazovanja, poglavito europske politike visokog obrazovanja u odnosu na nacionalnu sigurnost i demografske utjecaje, autori smatraju da postoje određeni kauzalni elementi između navedenih pojmova i isprepletenog utjecaja između istih. Svaki pravni sustav određene države, kao i same EU-e počiva na percepciji i općeprihvaćenom načelu vladavine prava i ustavom ili nekim drugim nacionalnim aktom uređenje države i temeljnih prava koja proizlaze iz takvog akta. Stoga pravnog aspekta gledišta povezanosti demografskog i sigurnosnog značenja i politike visokog obrazovanja u regionalnom kontekstu, trebalo bi takvu povezanost prvenstveno sagledati kroz pojmovnik ili definiranje sigurnosnog značenja, nacionalne sigurnosti uopće. Kako navode Tatalović, Grizold i Cvrtila u svom radu, a pozivajući se na Arnolda Wolfersa, nacionalna sigurnost se može sagledavati objektivnom i subjektivnom smislu. U objektivnom smislu nacionalna sigurnost mjeri odsutnost ugrožavanja osnovnih društvenih vrijednosti, a u subjektivnom smislu odnosi se na odsutnost straha društva da će njegove osnovne vrijednosti biti ugrožene.³⁹ Autori Tatalović i Bilandžić u svom radu pojmu nacionalne sigurnosti daju značenje: „.....nacionalna sigurnost podrazumijeva, s jedne strane stanje nacionalne države te svjesno i organizirano djelovanje države i društva usmjereno u cilju osiguranja opstanka razvoja i egzistencije pojedinca, društva i države odnosno njihovog osiguranja od svih izvora ugrožavanja u suvremenom svijetu, s druge strane“.⁴⁰

Nastavno na navedeno definiranje, isti autori u drugom radu kao jedan od parametara sustava nacionalne sigurnosti suvremene države vide kroz politiku sigurnosti, a koju čine vanjska politika, obrambena politika, gospodarska politika, socijalna politika, ekološka politika, zdravstvena politika, energetska politika, obrazovna politika i kulturna

39 S. Tatalović, A. Grizold, V. Cvrtila, *Suvremene sigurnosne politike*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb 2008, 21.

40 S. Tatalović, M. Bilandžić, *Osnove nacionalne sigurnosti*, MUP RH, Policijska Akademija, Zagreb 2005, 32.

politika.⁴¹ U višeznačnom suvremenom poimanju nacionalne sigurnosti, možda najbolje definira pojam nacionalne sigurnosti Mario Nobile koji istu vidi kao „složenu interakciju političkih, ekonomskih, vojnih, ideoloških, pravnih, socijalnih i drugih unutrašnjih i vanjskih faktora, kroz koju pojedine države različitim instrumentima nastoje osigurati normalne, tj. prihvatljive uvjete očuvanja suvereniteta, teritorijalnog integriteta, fizičkog opstanka stanovništva, političku nezavisnost i mogućnost za ravnopravan, skladan i brz društveni razvoj.“⁴² Fizički opstanak stanovništva, ravnopravan, skladan i brz društveni razvoj također predstavljaju elemente kroz koje se nacionalna politika znanosti i visokog obrazovanja mora poistovjeđivati, a kako bi upravo u ista bila u interakciji s nacionalno sigurnosnim elementima i demografskim značenjem.

Kako smo u prethodnom poglavlju prikazali akte u kojima je regulirana politika visokog obrazovanja EU, da bi iste mogli povezati u širem sadržajnom smislu sa demografskim, nacionalno sigurnosnim, pa i ekonomskim pitanjem u nacionalnom i regionalnom značenju, valja stoga utvrditi koji su to akti u hrvatskom pravnom korpusu koji bi mogli imati poveznicu sa navedenom politikom (europskom i hrvatskom politikom visokog obrazovanja, op. a.) i navedenim elementima. Prvenstveno moramo sagledati Strategiju nacionalne sigurnosti RH koja je u poglavlju „Dobrobit i prosperitet građana“ znanosti i obrazovnom sustavu dala upravo novu dimenziju djelovanja, te se naglašava; „Znanje i tehnologija pokretači su i nositelji globalnoga gospodarstva. Hrvatski obrazovni sustav sinkronizirat će se s potrebama i očekivanjima gospodarstva te će se osigurati radna snaga spremna za gospodarsko natjecanje. Konkurentnost gospodarstva ovisi o neprekidnome tehnološkom usavršavanju. Prihvatanje novih znanja te usvajanje i razvoj novih tehnologija i inovacija pospješit će se ulaganjem u izvrsnost u obrazo-

41 A. Grizold, S. Tatalović, V. Cvrtila, *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Hrvatska udruga za međunarodne studije, Zagreb 1999, 10.

42 M. Nobile, „Pojam sigurnosti u terminologiji međunarodnih odnosa“, *Politička misao* 4/1988, 69–70. Dagen prikazuje suvremeno definiranje pojma nacionalna sigurnost te definiranje Maria Nobila vidi kao ključnu definiciju suvremenog poimanja nacionalne sigurnosti. V. T. Dagen, „Članstvo Republike Hrvatske u Europskoj uniji – pravno-politički/sigurnosni izazovi rastuće ekonomske migracije“, *Usaglašavanje pravne regulative sa pravnim tekovinama (AcquisCommunitaire) Evropske unije – Stanje u Bosni i Hercegovini i iskustva drugih*, Banja Luka 2019, 181–196.

vanju i znanosti. Povećat će se stupanj ulaganja u istraživanje i razvoj, poticati inovacije, olakšavati primjena novih i digitalnih tehnologija u poslovanju te ubrzati razvoj poslovnih mreža i povezanosti. Jačanjem inovacijske infrastrukture osigurat će se održivi razvoj, rast zaposlenosti i društvene uključenosti“, kao i u poglavlju „Razvoj stanovništva, teritorijalni integritet i suverenitet RH – Razvoj i održavanje snažne i aktivne obrane“ gdje se navodi; „Poseban naglasak bit će na uspostavi mehanizama učinkovite, sigurne, neometane i pouzdane razmjene informacija te poticanje mogućnosti gospodarskog i akademskog sektora kako bi se iskoristili svi nacionalni potencijali s ciljem razvoja potrebnih obrambenih sposobnosti. Tako će se omogućiti pristup najnovijim postignućima u širokom rasponu istraživačkih područja, suvremenim tehnologijama, kao i metodama i tehnikama znanstveno-istraživačkog rada koji će pomoći podizanju znanstvene i tehnološke razine obrambene industrije i društva u cjelini.“⁴³

Osim Strategije nacionalne sigurnosti RH kao temeljnog akta u smislu zaštite nacionalne sigurnosti u kojem se upravo prepoznaju one vrijednosti koje i spominje politika visokog obrazovanja EU, a koji su inkorporirani u nacionalno zakonodavstvo od strane Vlade RH, visoko obrazovanje i znanost prepoznato je kao jedan od čimbenika na koje je dan naglasak u samom Programu Vlade RH za mandat 2016–2020. Tako u samom dokumentu glede visokog obrazovanja se navodi; „... poticati razvoj sveučilišnih i stručnih studijskih programa u STEM (science, technology, engineering, mathematics) i drugim područjima te omogućiti organiziranje poduzetničkih inkubatora na visokim učilištima koji će poticati mlade da se povezuju u timove i interdisciplinarnim pristupima osmišljavaju ideje te osnivaju tvrtke pridonoseći bržem zapošljavanju i samozapošljavanju; ... Internacionalizacija hrvatskog sustava studiranja i veća mobilnost studenata Vlada će poticati međusveučilišnu suradnju i razvoj studijskih programa koji imaju međunarodno prepoznatu kvalitetu“.⁴⁴ Kako je znanost usko povezana s visokim obrazovanjem u istom dokumentu je kao strateški cilj prepoznata znanost te se navodi; „Strateškim pristupom istraživanjima na državnoj razini, Vlada će po-

43 Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 73/17.

44 Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2016–2020, /https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Dokumenti%20Vlada/Program_Vlada_RH_2016_2020.pdf, 30. kolovoz 2019.

spješiti sustav znanosti u Hrvatskoj, učiniti ga učinkovitijim, međunarodno prepoznatljivim te pokretačem razvoja gospodarstva i društva u cjelini.“⁴⁵

Slijedom navedenih činjenica, kao i samom odredbom čl. 2 ZZDVO-a gdje se navodi da je „Znanstvena djelatnost i visoko obrazovanje predstavljaju djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku“, jasno možemo zaključiti da i u primarnom zakonu koji regulira pitanje visokog obrazovanja i znanosti u RH postoji temeljno shvaćanja uloge i značaja visokog obrazovanja i znanosti. Stoga u smislu sveobuhvatnog i suvremenog shvaćanja pojma i ugroza nacionalne sigurnosti i s obzirom na hrvatski nacionalni pravni okvir zaštite nacionalne sigurnosti i samih strateških dokumenta tijela vlasti RH, jasno nam se nameće zaključak da znanost i visoko obrazovanje predstavljaju faktor u razvoju RH te kao takvo predstavljaju ključnu odrednicu za pravno normiranje ugroza nacionalne sigurnosti i zaštite iste.

4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Priključivanje RH zapadnoeuropskim civilizacijskim krugovima započeo je i prije samog formalnog pristupa i postanka punopravnom državom članicom EU. Prihvaćajući europski pravni okvir i politiku visokog obrazovanja EU, RH je inkorporirala europski visokoobrazovni sustav i politiku visokog obrazovanja u nacionalne pravne akte koji uređuju područje znanosti i visokog obrazovanja, čime možemo reći da je došlo do harmonizacije nacionalnog sustava znanosti i visokog obrazovanja s pravnom stečevinom EU u pogledu politike visokog obrazovanja.

Iako je europska politika visokog obrazovanja u formalnopravnom i sadržajnom smislu riječi šireg značenja i da se kroz sustav visokog obrazovanja vidi promicanje osnovnih načela koja proizlaze iz odrednica europskog javnog prava, harmonizacija takve politike i europske pravne stečevine u odnosu na područje visokog obrazovanja, djelomice i područja znanosti u potpunosti je implementirano u hrvatski nacionalni zakonodavni/pravni okvir. Putem postupka implementacije i harmonizacije hrvatskog pravnog okvira glede visokog obrazovanja, nije u potpunosti došlo do ključnog trenutka za razvoj sustava

45 *Ibid.*

znanosti i visokog obrazovanja u regionalnom kontekstu. Upravo nacionalni zakonodavni/pravni okvir i akti koji proizlaze iz ustanova u sustavu visokog obrazovanja, a koji su u skladu s nacionalnim pravnim okvirom su oni ključni akti koji utječu na osnivanje sveučilišta, pokretanje pojedinog studija i razvoj sustava znanosti i visokog obrazovanja u regionalnom smislu. Temeljem takvih činjenica nameće se zaključak da je, uz europsku politiku visokog obrazovanja, sustav znanosti i visokog obrazovanja kroz nacionalni pravni okvir nedvojbeno u uzročnom odnosu s razvojem gospodarstva, a samim time i sa sustavom zaštite nacionalne sigurnosti i od nacionalno sigurnosnog značenja za RH.

Ana Danić Čeko, PhD

Assistant Professor at the Faculty of Law, University Josipa Juraj Strossmayer (Osijek)

Tomislav Dagen, PhD

Department Chief and Secretary at the Academy for Art and Culture, University Josipa Juraj Strossmayer (Osijek)

Narcisa Vrbešić-Ravlić, mag. iur.

Secretary at the Faculty of Philosophy, University Josipa Juraj Strossmayer (Osijek)

LEGAL ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION POLICY IN THE CROATIAN REGIONAL CONTEXT AND ITS IMPACT ON THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Summary

The affiliation of the Republic of Croatia to Western European civilization values also formally included the process of adopting the *acquis communautaire*, which resulted in the harmonization of national legislation and the adoption of a wide range of legal rules governing all areas of human activity. Therefore, the subject of this research is the analysis to what extent the acts of the European union, which govern the issue of higher education, have influenced the development in the

Republic of Croatia, especially the higher education in the Croatian East. The questions is if the national legal framework governing the field of science and higher education, and thus the development of universities, had a primary influence on the development of higher education in the regional sense? An analysis of the applicable legal norms will determine the relationship with sources deriving from European public law and European higher education policy and will answer to what extent they have influenced the national legal framework governing the university higher education, science and development system. Likewise, it will try to explain how this relationship may have affected the national security of the Republic of Croatia.

Key words: *European higher education policy. – The Act on Scientific Activity and Higher Education. – National security. – Higher education. – Science.*